

PERHEVAPAIEN TASA-ARVOISTAMINEN EDESAUTTAISI ERITYISESTI MAAHANMUUTTAJAÄITIEN TYÖLLISTYMISTÄ

Johtopäätöksiä Suomi–Ruotsi-vertailututkimuksesta

Maahanmuuttajilla miesten ja naisten väliset erot työllistymisessä ja palkoissa ovat tyypillisesti suuremmat kuin kantaväestöllä. Tämä on todettu niin viimeaikaisissa kotimaisissa tutkimuksissa (1) kuin kansainvälisissä tilastovertailuissa, joissa Suomi näyttyy ääripäiden maana. Sukupuolten välinen työllisysero kantaväestöllä on Suomessa EU:n pienin, mutta Euroopan ulkopuolelta tulleilla maahanmuuttajilla EU:n suurimpia ja Pohjoismaiden suurin (kuva 1).

Herää kysymys, mikä näiden radikaalien erojen taustalla on. Ainakin Pohjoismaita vertailtaessa katse kääntyy Suomen erilaiseen perhepolitiikkaan. Suomi tukee lasten kotihoitoa enemmän ja pidempään kuin muut Pohjoismaat, ja maahanmuuttajat hoitavat lapsiaan pidempään kuin kantaväestön perheet (2). Lisäksi isien, ja erityisesti maahanmuuttajaisien, osallistuminen lastenhoitoon on vähäistä.

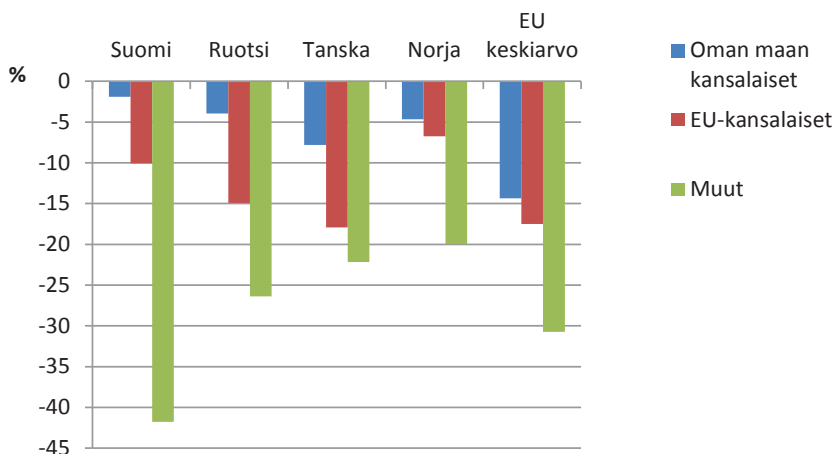
Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa maahanmuuttajaisät ovat löytäneet vanhempainvapaat (3). Ruotsissa maahanmuuttajaisista, joiden lapsi on syntynyt vuonna 2009, lähes 60 prosenttia käytti itsenäistä vanhempainvapaata¹. Suomessa luku oli vain 7 prosenttia. Analyysin perusteella vaikuttaa vahvasti siltä, että taustalla on suomalaisen perhevapaajärjestelmän suhteellisen kankea rakenne verrattuna ruotsalaiseen järjestelmään.

- Maahanmuuttajilla miesten ja naisten väliset työllisyys- ja palkkaerot ovat tyypillisesti suuremmat kuin kantaväestöllä.
- Suomessa tämä ero on erityisen suuri.
- Asiaan vaikuttavat maahanmuuttajaäitien pitkät kotihoidontukijaksot ja isien vähäinen perhevapaiden käyttö.
- Perhevapaajärjestelmän joustavoittaminen ja tasa-arvoistaminen esimerkiksi sukupuolikiintiöllä vähentäisi miesten ja naisten työllisyyseroja erityisesti maahanmuuttajaväestössä.

Ruotsin ja Suomen järjestelmien keskeiset erot

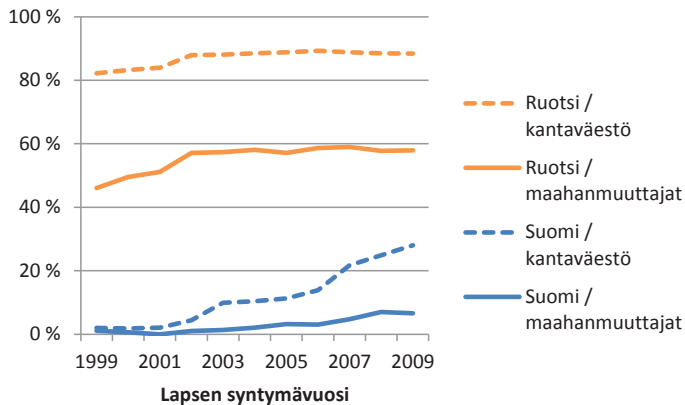
Ruotsalainen vanhempainvapaajärjestelmä on Suomen järjestelmää tasa-arvoisempi ja joustavampi. Isillä ja äideillä on yhtä suuri määrä vanhempainvapaata käytettävissään: on kolmen kuukauden kiintiöt, joita ei voi siirtää toiselle vanhemmalle, sekä viiden kuukauden kiintiöt, joita voi siirtää toiselle hakemusta vastaan.

Suomessa isillä ei ollut vielä vuoteen 2013 asti käytettävissä varsinaista itsenäistä kiintiötä, vaan 2–4 ”bonusviikkoa”

Kuva 1. Sukupuolten välinen suhteellinen työllisysero kansalaisuuden mukaan vuonna 2015 Pohjoismaissa ja EU:ssa keskimäärin. Lähde: Eurostat 2015.

¹Itsenäinen vapaa viittaa vanhempainvapaan osaan, jota ei voi käyttää äidin kanssa yhtä aikaa.

Kuva 2. Isän itsenäisen vapaan käyttöaste (0/1) ensimmäisen lapsen kohdalla 1999–2009 Suomessa ja Ruotsissa kantaväestöllä ja maahanmuuttajilla.

vapaata, jos hän käytti viimeiset kaksi viikkoa jaettavasta vapaasta. Nykyisinkin äidin kiintiö on kaksinkertainen isän kiintiöön nähden, ja vanhempien kesken jaettavaa osaa käyttävät lähes pelkästään äidit.

Ruotsin järjestelmän suurin ero suomalaiseen verrattuna on kuitenkin sen joustavuus. Vanhempainpäivärahaa voi Ruotsissa käyttää osa-aikaisesti, ja laki takaa vanhemmille oikeuden 75-prosenttiseen työaikaan. Se on lisännyt erityisesti äitien osa-aikatyötä. Vanhempainvapaata voi käyttää myös pienissä osissa ja lykätä siihen asti, kunnes lapsi täyttää 12 vuotta. Sitä käytetäänkin monesti vuosiloman täydentäjänä.

Suomessa vanhempainpäiväraha tulee pääsääntöisesti käyttää yhtäjaksoisesti ennen kuin lapsi täyttää noin 10 kuukautta. Lisäksi lähes kaikki perheet, pääasiassa äidit, jatkavat vanhempainvapaalta kotihoidon tuelle ainakin joksikin aikaa. Tämä on merkittävä syy sille, miksi isät eivät käytä vapaata (4). Vuodesta 2007 isien vapaiden joustavuutta onkin lisätty, ja nykyisin isä voi lykätä vapaansa siihen asti, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Kotihoidon tukea voi kuitenkin käyttää lapsen kolmanteen ikävuoteen saakka, joten kotihoidon tuki on todennäköisesti edelleen merkittävä este monen isän vanhempainvapaan käytölle.

Lisätietoja: Jussi Tervola, Kela (jussi.tervola@kela.fi)

Lähteet

1. Busk, H., Jauhiainen, S., Kekäläinen, A., Nivalainen, S. and Tähtinen, T., 2016. Maahanmuuttajat työmarkkinoilla: tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2016.
2. Tervola, J., 2015. Maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö 2000-luvulla. Yhteiskuntapolitiikka 2/2015.
3. Tervola, J., Duvander, A-Z., Mussino, E., 2016. Promoting parental leave for immigrant fathers – what role does policy play? Stockholm Research Reports in Demography 14/2016.
4. Salmi, M., Lammi-Taskula, J., 2015. Policy goals and obstacles for fathers' parental leave in Finland. Julkaisussa Eydal, G., Rostgaard T., toim. Fatherhood in the Nordic Welfare states: Comparing care policies and practice. Bristol: Policy Press.

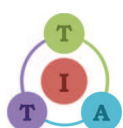
Ruotsissa maahanmuuttajaisät löytäneet vanhempainvapaat

Osittain joustavuuden takia kaikki isät, eivät vain maahanmuuttajat, käyttävät Ruotsissa itsenäisiä vanhempainvapaita paljon enemmän kuin Suomessa (kuva 2). Kuitenkin myös suhteellinen ero kantaväestön ja maahanmuuttajaisien vanhempainvapaiden käytön välillä on Ruotsissa puolet siitä mitä Suomessa. Ruotsissa maahanmuuttajaisät käyttävät vapaita 30 prosenttia harvemmin kuin kantaväestö, kun taas Suomessa vastaava ero on 65 prosenttia. Maiden välinen erilaisuus ei selittynyt muilla vakioiduilla tekijöillä, kuten maahanmuuttajaväestön erilaisella rakenteella tai työllisyydellä.

Perhevapaiden jakaminen lisäisi tasa-arvoa

Vertailututkimuksen tulokset yhdessä aikaisempien tutkimusten kanssa viittaavat siihen, että tasa-arvoistamalla perhevapaaajärjestelmää esimerkiksi sukupuolikiintiöillä voitaisiin Suomessa lisätä miesten ja naisten tasa-arvoa.

Erityisesti tämä edistäisi tasa-arvoa maahanmuuttajaväestössä, jossa sukupuolten väliset työllisyserot ovat Suomessa kansainvälisesti katsottuna tällä hetkellä erittäin suuret.

Tackling Inequalities in Time of Austerity (TITA)
Strategisen tutkimuksen konsortiohanke
Suomen Akatemia
www.utu.fi/tita

